
Aidinvaltainen perhekulttuuri, alkoholi ja ruotsinsuomalaisten kouluongelmat

Pekka Sulkunen — Thomas Rosenberg

Nils Christie ja Kettel Bruun (1986) ovat sanoneet huumeongelmaa yhteiskunnan hyväksi viholliseksi. Sitä vastaan käytävä taistelu ei kohdistu valtaeliitin käyttäytymiseen, se ei vahingoita suuria taloudellisia etuja ja se herättää moraalista kiihkoa, jonka avulla on mahdollista mobilisoida sotaan koko virallinen yhteiskunta — kaikki ne, joilla ei ole huumeiden kanssa mitään tekemistä. Ne, joilla on, muodostavat pienen ja voimattoman ryhmän, ja sen sodassa kokemista kärsimyksistä virallisen yhteiskunnan on helppo vaieta. Ja ennen kaikkea huumeita vastaan käytävä sota, kuten oikea sotakin, auttaa unohtamaan tavallisia kansalaisia koskevat suuret sosiaaliset ongelmat, joiden ratkaisu vaatisi paljon enemmän mielikuvitusta, ennakkoluulottomuutta ja ehkä resurssejakin kuin yhteiskunnan valtaryhmille on mieleen.

Myös alkoholi on hyvä vihollinen. Lisäksi se on viekas. Monet ihmisten välisiin suhteisiin kasautuvat ongelmat tulevat kouriintuntuviksi,

Tämä artikkeli on osaraportti ruotsinsuomalaisten koulukysymystä käsittelevästä tutkimushankkeesta, jonka ovat rahoittaneet Forskningsrådsnämnden, Suomen Akatemia, Alkoholitutkimussäätiö ja Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos (Alko). Projekti jakautuu useisiin osiin. Tämä artikkeli on esiraportti Koulukysymys ja päähteet -osatutkimuksesta, jota ovat olleet suorittamassa Pertti Toukomaan ja Thomas Rosenbergin konsulttina on ollut Pekka Sulkunen. Artikkelin perustuu tutkimusryhmän jäsenten yhteisiin keskusteluihin ja tähän mennessä keräämiin aineistoihin. Pertti Toukomaan on artikkelia kirjoitettaessa ulkomailla, mutta hän on suostunut siihen, että hänen tekemiään haastatteluja käytetään tässä yhteydessä. Hän on myös monien tässä esitettyjen ajatusten kehittäjä, mutta vastuu niiden tulkinnasta on kirjoittajien. — Kiitämme myös Raija Ahtolaa ja Ingegerd Muniociota, jotka ovat osallistuneet artikkelin laadintaan keskusteluun ja kommentein sekä luovuttaneet käyttöömmä omaa aineistoaan. Kiitämme vielä kaikkia niitä eskilstunalaisia, jotka ovat kommentoineet tämän artikkelin eri versioita.

kun ne voidaan liittää alkoholiin. Ja toiselta puolen monet todelliset alkoholiongelmat voidaan melko helposti salata ja keskittyä hoidossa vain oireisiin, alkoholin liikakäytön seurauksiin.

Varsinkin nuorison alkoholiongelmista puhuttaessa on syytä epäilevään varovaisuuteen. Alkoholi on toki vaarallinen aine. Se aiheuttaa monenlaisia vitsauksia ihmisten keskinäisissä suhteissa ja vaarantaa heidän terveytensä. Mutta sen käytön muodostuminen ongelmaksi vie vuosia, jopa vuosikymmeniä. Ei kovinkaan moni alle 20-vuotias vielä ole voinut juomaurallaan edetä niin pitkälle, vaikka olisi miten pullon kanssa ahkeroinut. Toki yhdellä ainoalla juomiskerrallakin voi saada paljon vahinkoja aikaan, mutta sellaisten ilmaantuminen ei vielä yleensä tarkoita, että kysymys olisi nimenomaisesti *alkoholiongelmasta*. Takana on todennäköisesti jotakin muuta.

Tämä oli lähtökohtana, kun Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos ja Alkoholitutkimussäätiö päättivät osallistua ruotsinsuomalaisten koulukysymystä käsittelevään tutkimushankkeeseen Eskilstunassa. Projekti käsittää useita eri osia. Yksi niistä (Municio ja Ahtola) käsittelee sitä, miten suomenkielisten lasten kouluopetus on järjestetty. Projektin nimenomaisesti alkoholia käsittelevä osa (Toukomaan ja Rosenberg) pyrkii täydentämään kuvaa koulukysymyksestä selvittämällä, millä tavoin alkoholi-ongelmat ovat osana niitä identiteetin kulttuurisia muo-vaamismekanismia, joiden tuloksena suomalaisväestön alhainen sosiaalinen asema siirretään sukupolvelta toiselle.

Oletettiin, että erilaisten sosiaalisten konfliktien ja muiden ongelmien määrittäminen alkoholi- ja huumeongelmiksi olisi tyypillistä juuri ruotsalaisessa koululaitoksessa ja erityisesti suomalaislasten osalta. Onhan suomalaisten taipumus alkoholin ongelmakäyttöön Ruotsissa itsestään selvänä pidetty stereotypia, joka

leimaa koko siirtolaisväestöä. Voisi kuvitella, että kouluongelmien ilmaantuessa ne suomalaislasten osalta ilman muuta määriteltäisiin alkoholiongelmiksi, mikäli siihen on vähänkin aihetta.

On otettava huomioon, että tässä esitetty kuva perustuu toistaiseksi hyvin keskeneräiseen aineistonkeruuseen eikä näin ollen millään muotoa pyri ruotsinsuomalaisen todellisuuden kaiken kattavaan esittämiseen, saati selittämiseen. Itse koulua tullaan tässä käsittelemään ainoastaan epäsuorasti. Artikkelissa esitetyjä väitteitä onkin lähinnä pidettävä hypoteeseina, jotka koskevat erästä ongelma-
kentän osaa.

Koulukysymys ja luokkarakenteen uusintaminen

Koulukysymys on suurin ja näkyvin ongelma, missä suomalaisten siirtolaisten ja virallisen ruotsalaisen yhteiskunnan edut ja pyrkimykset törmäävät toisiinsa. Koulu on portti elämään ja yhteiskuntaan, mutta juuri siksi se myös muodostaa karsintajärjestelmän: Se uusintaa ruotsalaisen yhteiskunnan luokkarakennetta, jossa siirtolaisväestöllä on selkeä ja melkein poikkeukseton paikkansa työväenluokassa tai jopa sen alapuolella, eräänlaisessa sosiaalivaltion liikaväestössä. (Tämän suhteen on Ruotsissa tilanne viime vuosina jonkin verran muuttunut, mm. siitä syystä, että uusien pakolaisryhmien sosiaalinen rakenne jossain määrin eroaa perinteisten siirtolaisryhmien rakenteesta.) Se, millä tavalla siirtolaisten jälkeläiset, tällä hetkellä pääasiassa toisen ja kolmannen polven siirtolaiset ruotsalaisen yhteiskunnan luokkarakenteeseen sijoittuvat, ratkaistaan pääasiassa tämän hetken koululaitoksessa.

Koululaitoksen luokkarakennetta uusintava piilofunktio on eri tavoin käsitteellistettynä ollut tutkimuksessa esillä vuosikymmeniä. Tällä hetkellä asiaan on tullut uutta ajankoh-
taisuutta siksi, että läntisten teollisuusmaiden luokkarakenne on hahmottumassa uudella tavalla. Ensinnäkin lähes totaalinen palkkatyöläistyminen on häivyttänyt perinteisen luokkajaon kriteerin, *tulomuodon*, merkityksen lähes olemattomiin. Toiseksi tuotannon vaatima, vain vähäistä koulutusta edellyttävä *ruumiilli-*

nen työ on vähentynyt ja korvautunut ns. palveluammateilla sekä hallintoon, tutkimukseen, opetukseen ja hoitotehtäviin liittyvällä työllä. Ainakin työn laatuun ja sisältöön nähden yhteiskunta on ”keskiluokkaistunut”. Kolmas uusi piirre on juuri halvan, alhaiseen palkkatasoon tottuneen ja siihen tyytyvän *siirtotyövoiman* käyttö, jolla kallista koulutettua kotimaista työvoimaa on voitu korvata vähemmän koulutusta vaativissa tehtävissä. Neljänneksi on syntynyt *sosiaalivaltion liikaväestö*, joka ei niinkään kiinnostusta työttömyysoingelmana sinänsä — työttömyyttähän kapitalistisessa taloudessa on aina ollut vaihtelevassa määrin — vaan juuri luokkarakenteen kannalta: työttömyys merkitsee yhä useammassa tapauksissa pysyvää syrjäytymistä työvoimamarkkinoilta. Siitä tulee ihmisen sosiaalinen ominaisuus, eräänlainen luokka-asema (Gorz 1982).

Monet näistä piirteistä korostavat koululaitoksen karsintafunktiota luokkajaon uusintamisessa. Ensinnäkin luokkarakenteeseen sijoittumisessa peruskoulutuksella on aikaisempaa keskeisempi rooli. Yhä harvempiin ammatteihin riittää pelkkä luku- ja kirjoitustaito; yhä useammassa ammattissa vaaditaan useamman kuin yhden kielen osaamista ja kielellisen pätevyyden vaatimus ylipäänsä korostuu, kun työtehtävät edellyttävät entistä enemmän kommunikointia.

Toiseksi koulu valmistaa elämään myös kulttuurisesti. Sen puitteissa opitaan, mitkä rajat ovat ylitettävissä ja mitkä eivät. Juuri suhtautuminen kouluun ja sen edustamiin arvoihin muovaa oppilaiden identiteettiä, heidän käsitystään siitä sosiaalisesta asemasta, johon he valmistautuvat (Willis 1977). Identiteetin muovautuminen tapahtuu koulussa lukemattomin pienin symbolisin keinoin, joilla on sitä enemmän merkitystä, mitä enemmän itse koulujärjestelmä korostaa tasa-arvoisia mahdollisuuksia ja vastustaa muodollista diskriminointia (Bourdieu & Passeron 1970; Broady 1986).

Suomalaisen nuorison alkoholin käyttöä koskevassa tutkimuksessa on todettu, että samalla kun alkoholia käyttävien nuorten määrä on vähentynyt, kuitenkin alkoholiin liittyvät konfliktit vanhempien ja opettajien kanssa ovat lisääntyneet (Ahlström 1982). Yksi tämän ilmiön selitysmahdollisuus on juuri se, että

alkoholiin liittyvät konfliktit toimivat identiteetin muovaamisen välineinä. Yhä epätavallisemmaksi muodostunut alkoholin käyttö on nuorille itselleen ja heidän ympäristölleen merkki, joka viestii, että käyttäjät valmistautuvat ”huonoon elämään” — ei välttämättä alkoholismiin mutta kuitenkin yhteiskunnan pohjalle, menestymättömien joukkoon.

Eskilstuna — kulttuurisen uusintamisen laboratorio

Eskilstuna-tutkimuksen tavoitteita oli näiden otaksumien tarkastelu pienen paikkakunnan tasolla. Tätä tarkoitusta varten haastateltiin (Toukomaan) koululaisten vanhempia ja opettajia (noin 50—60 henkilöä). Osia näistä haastatteluista käytetään tämän artikkelin materiaalina. Lisäksi on käytetty osallistuvaa havainnointia sekä haastateltu lapsia ja nuoria, mm. kouluissa (Rosenberg).

On myös haastateltu koulukuraattoreja, sosiaalityöntekijöitä, poliiseja ja muita viranomaisia.

Eskilstuna on eräänlainen kulttuurisen uusintamisen laboratorio. Keski-Ruotsissa sijaitsevassa vanhassa teollisuuskaupungissa on asukkaita vajaat satatuhatta. Varsinkin metalli- ja verstasteollisuudella on Eskilstunassa pitkät perinteet. Niin on myös suomalaisella siirtolaisuudella, joka usean vuosikymmenen ajan on ollut kaupungissa näkyvä osa. Viime vuosina suomalaisten määrässä on tosin tapahtunut lievää laskua; tämä johtuu osin muutosta takaisin Suomeen, osin kansalaisuuden vaihdosta.

Ruotsinsuomalaisten määrän tarkka arviointi onkin melko pulmallista, sillä tilastoinnissa käytettävät kategoriat eivät anna ryhmän suuruudesta tarkkaa kuvaa (vrt. Reinans 1982). Ruotsin virallisissa väestötilastoissa ei esimerkiksi käytetä äidinkieltä kategoriana (kuten Suomessa) eikä muissakaan tilastoissa yleensä kieltä tai kansallisuutta erikseen rekisteröidä. Ruotsinsuomalaisten todellisesta määrästä esiintyykin toisistaan melkoisesti poikkeavia arvioita.

Eräänlainen minimilaskentaperuste on kansalaisuus. Sen mukaan vuonna 1986 Eskilstunassa oli 4 797 Suomen kansalaista eli 5,4 % väestöstä. Mikäli ”syntyperä” otetaan huomi-

oon eli lasketaan suomalaisiksi kaikki ne, jotka ovat syntyneet Suomessa, määrä on 8 501 eli 9,6 %. (Tällöin on muistettava, että näistä osa on suomenruotsalaisia, toisin sanoen osittain suomalaisen koulukysymyksen ulkopuolella.) Tämäkään ei välttämättä vielä anna ruotsinsuomalaisten määrästä oikeata kuvaa, sillä ”näkyttömiä”, potentiaalisesti suomenkielisten, tai ainakin kaksikielisten, määrän voidaan syystä arvioida kasvavan kolmannesta siirtolaispolvesta lähtien. Kaikkia niitä suomalaisia lapsia, joiden vanhemmat ovat syntyneet Ruotsissa Ruotsin kansalaisina, ei enää voida mitenkään erottaa tilastoista suomalaisina. Tämä kolmas polvi onkin paraikaa kasvamassa kouluikänsä. Alustavien henkikirjoista poimittujen tietojen mukaan näiden ”näkyttömiä suomalaisten lasten” osuus on varseen otettava. Tulevaisuudessa se tietysti tulee olemaan vieläkin suurempi. Tämän tyyppisen ”maksimiperiaatteen” mukaisesti laskettuna Eskilstunan suomalaisten määrä nousisi eräiden arvioiden mukaan peräti 15 000:een.

Toinen, ja mutkikkaampi, asia sitten on, etteivät läheskään kaikki ne, joilla on suomalaiset juuret, ilman muuta halua pitää itseään suomalaisina (vrt. Jaakkola 1984). Siirtyminen suomalaistyyppiseen kieliryhmäluokitukseen (joka pohjautuu itseluokitukseen) ei täten välttämättä tuo mukanaan toivottua vähemmistön määrän nousua.

Oli ruotsinsuomalaisten tarkka lukumäärä mikä tahansa, on aivan selvää, että kysymys heidän määrittämisestä ja tilastoimisesta on ensiarvoisen tärkeä. Luokitus on ideologisen kontrollin muoto ja tekijä, joka voimakkaasti vaikuttaa sekä vähemmistön identiteettiin ja itsetuntoon että sen edellytyksiin menestyksellisesti mobilisoida itsensä.

Muita yli sadan henkilön vähemmistöjä ovat suuruusjärjestyksessä jugoslaviaiset (534), turkkilaiset (203), irakilaiset (218) sekä vietnamilaiset (130) (kansalaisuuden mukaan, tiedot vuodelta 1986). Kaiken kaikkiaan muita kuin suomalaisia siirtolaisia kaupungissa oli 2 382, mikä tekee suomalaisista ylivoimaisesti suurimman ryhmän, joskin muiden osuus kasvaa koko ajan. Tämä näkyy hyvin esim. koulukysymyksissä, joissa kunnan päähuomio on yhä enemmän siirtymässä uusiin siirtolais- ja pakolaisryhmiin.

Alkoholi ei ole suomalaislasten erityisongelma

Tähän mennessä tehtyjen havaintojen valossa alkuperäinen lähtöoletus, jonka mukaan oppilaiden alkoholi- ja huumeongelmien kautta olisi päästy käsiksi niihin valikointiprosesseihin, joilla ruotsalainen koulujärjestelmä määrittelee suomenkielisten lasten kouluongelmia, ei sittenkään näytä kovin hedelmälliseltä. Suomalaisen koululaisten alkoholin käyttö ei näytä olevan keskeinen koulukuriin liittyvä ongelma, eikä sitä sellaiseksi koeta sen enempää oppilaiden itsensä kuin vanhempien tai opettajienkaan taholla.

Ahtolan ja Municion haastatteluissa tehtiin samansuuntainen havainto. Heidän mukaansa Eskilstunan suomenkielisten perheiden 15-vuotiaat lapset ehkä käyttävät alkoholia jopa vähemmän kuin 15-vuotiaat yleensä Suomessa ja Ruotsissa.

Alkoholi-ongelmien puuttuminen tiedostettujen ongelmien listalta selittyy osittain sillä, että on haastateltu niin nuoria oppilaita ja heidän vanhempiaan. Mutta toisaalta, jos alkoholiin liittyvät ongelmatilanteet ja ristiriidat olisivat niin silmiinpistäviä, että ne olisivat tutkimuksen lähtöoletuksen kannalta merkittäviä, niistä kyllä tiedettäisiin laajemmalti, eivätkä ne näissäkään haastatteluissa olisi jääneet huomaamatta.

Eri asia sitten on, että alkoholia ja huumeita kyllä pidetään — siis vanhempien ja viranomaisten mielestä — melko yleisesti ehkä suurimpana lasten ja nuorten ongelmana. Tämä käy ilmi esimerkiksi erään lähiössä suoritettavan yhdyskuntatyöprojektin yhteydessä (Apelmo & Ekermo 1985). Vaikuttaa kuitenkin selvästi siltä, etteivät ongelmat niin valtavaan suuria ole. Suomalaisnuorten osuus ei myöskään ole muita suurempi.

Vanhempien alkoholin käyttö

Lasten ja nuorten oma alkoholin käyttö ei siis näytä Eskilstunassa olevan olennaisesti näkyvämpää tai enemmän huomiota herättävää siirtolaisten kuin kantaväestöön kuuluvien koululaisten keskuudessa. Alkoholi ei ole sillä tavalla identiteetin muovaamisväline, kuin aluksi luulimme.

Kouluissa ja kouluihmisten kanssa tehtyjen

haastattelujen perusteella sen sijaan kyllä paljastuu, että monien opettajien ja kuraattorien mielestä suomalaislasten mahdolliset kouluongelmat usein liittyvät *vanhempien alkoholin käyttöön*.

”Joo, on sellaisia lapsia, että ne huomataan maanantaina . . . Syksyllä meillä oli sellanen keskusteluserja, ja niissä kuuli aika paljon juuri mitä oli pyhien aikana tapahtunut. Juuri tätä, että kuinka vanhemmat juo ja lapset saavat itse hoitaa itsensä ja katsella — siihen aikaan kun mulla oli nämä keskustelut, täällä Ruotsin tv:ssä oli yks Hitchcock-sarja lauantai-iltaisin ja sitten oli tämä yks avaruussarja, joka oli aika . . . pelottava . . . ja sitten he sai yksin katsoa näitä ja joskus isä istu vieressä ja joi, mutta isä nukahti ennen kuin lapsi ja tällaisia.” (Kuraattori, nainen, 35-vuotias, suomalainen)

Vaikka suomalaisten alkoholi-ongelmat eivät Eskilstunassa välttämättä ole edes kovin yleisiä, ne ovat monella tavalla näkyvillä. Ensinnäkin ne jättävät selviä jälkiä tilastoihin. Sitäkin selvempiä ovat yleiseen mielipiteeseen painuneet jäljet. Esimerkiksi alkoholineuvontatoimiston tilastoissa suomalaisilla on selvä yliedustus suhteessa sekä ruotsalaisiin että muihin siirtolaisiin (joita ei juuri neuvontatoimistossa käykään). Saman voi todeta poliisin säilönnötilaston osalta. Vaikka suomalaisten osuus viime vuosina ilmeisesti onkin pienentynyt, nämä vielä — erään kokeneen komissaarin sanoja lainataksemme — edustavat ”huomattavaa osaa”. Tarkkojen tilastojen esittäminen on vaikeata, sillä tässäkin tapauksessa eivät viranomaiset rekisteröi erikseen kielen tai kansallisuuden mukaan. Kuvaava on kuitenkin poliisien käyttämä nimitys sisäisestä päiväkirjastaan, ts. siitä kirjasta, johon kaikki päivän aikana noteeratut tapaukset kirjataan. Kirja tunnetaan nimellä ”suomalainen päiväkirja”...

Mutta vielä suomalaisempi juopon kuvasta tulee, mikäli siirrymme tilastojen numeroista ihmisten mielikuviin. Ruotsalaiset ovat yleensä melko koteihinsa vetäytyviä ja privatisoituneita, kun taas suhtautuminen alkoholiin muissa siirtolaiskulttuureissa melko ratkaisevasti poikkeaa suomalaisesta viinapäästä. Unohtaa ei myöskään sovi, että osa kauempaa muuttaneista usein löytää kaipaamaansa seuraa maanmiestensä ravintoloista. Suomalaisille oman kapakan puuttuminen ei varmaankaan ole ollut merkityksetön asia. Tämä puute on äskettäin osin korjautunut, kun kaupun-

gissa vuoden 1987 alusta toiminut suomalaisravintola on saanut olut- ja viinioikeudet. Toisena tärkeänä suomalaisten tapaamispaikkana on paikallisen Suomi-seuran järjestämät säännölliset tanssit anniskeluineen.

Ravintoloissa juominen on joka tapauksessa kovin kallista ruotsalaisen alkoholi- ja ravintolapolitiikan kummallisuuksien vuoksi. Janoisille ja juttuseuraa kaipaaville suomalaismiehille ei siten ole juuri muuta mahdollisuutta kuin kokoontua kaupungin kujille. Katu on heidän krouvinsa, puisto heidän pubinsa. Ja niin vahvistuvat stereotypiat suomalaisesta viinapäästä ja suomalaisesta juoposta.

”Joo, se on hyvin helposti tuolta Domuksen torilta ja tuolla puistossa, siellä tapaa suomalaisia ja kuulee suomen kieltä. Jos siihen istahtaa siihen penkille niitten kavereitten kanssa juttelemaan, ni sillan voi melkeen sanoa, että hyvästi selvä päivä . . .” (Mies, 50-vuotias, suomalainen)

Ilmeisesti katukuvassa suomalaisten juoppojen yliedustus on kuitenkin huomattavasti pienentynyt. Tätä mieltä on sekä poliisi että ”yleinen mielipide”. Erityisesti tämä koskee suomalaisnuoria, jotka — kuten nuoret ylipäänsä — ovat poliisiin mukaan nykyään ”hienoa porukkaa”.

Alkoholi — suomalaisten kansallispähe?

Sinänsä se, että suomalaisväestön alkoholin käyttöä on usein pidetty silmiinpistäväenä ja huomiota herättävänä, ei ole kovin hämmästyttävää. Siihen voisi periaatteessa olla kahdenlaisia syitä: Joko suomalaisilla siirtolaisilla on enemmän ongelmia kuin muilla siirtolaisilla tai kantaväestöllä, mikä johtaisi ylettömään juomiseen, tai sitten juominen suomalaisten keskuudessa on näkyvämpää johtuen heidän kansallisesta tavastaan ratkoa ongelmia.

Kumpikin hypoteesi pitää osittain paikkansa. Varmasti jälkimmäisessä hypoteesissa on perää: suomalaisen rahvaankulttuuriin sisältyvät alkoholihumalan puolittain uskonnolliset merkitykset siirtyvät siirtolaisyhteisöön ja vieläpä korostuvat siinä. Suomalaisten miesten perinteinen tapa juoda kodin ulkopuolella (työmaalla, halkopinon takana tai vaikkapa ravintolassa) vielä kärjistää ongelman näkyvyyttä. Ruotsin tiukasta hintapolitiikasta joh-

tuu, ettei kaupungissa, kuten ei muuallakaan Ruotsissa, ole kohtuuhintaisia julkisia juomapaikkoja kuten Suomessa. Lähes ainoa mahdollisuus humaltua miesyhteisössä kotipiirin ulkopuolella on mennä kadulle tai puistoon.

”Oman pohjan” hankkiminen, ennen kuin uskalletaan mennä ravintolaan tai tansseihin, on siten traditio, joka elää Eskilstunassa vielä voimakkaana. Suomestahan tämä tapa on jo lähes tyystin hävinnyt.

Paljon mielenkiintoisempaa, varsinkin koulukysymyksen kannalta, on kuitenkin pohtia edellistä hypoteesia: Millä tavoin suomalaisten ongelmat sitten voisivat olla suurempia kuin muiden siirtolaisten tai kantaväestöön kuuluvien työläisten? Suomalaiset ovat pääasiassa teollisuuden palveluksessa, melko hyvätuloisia ja kohtalaisen ammattitaitoisia työläisiä, asuntopulaa ei ole eikä esimerkiksi työttömyydestä ole ainakaan sen suurempaa pelkoa kuin muillakaan. Niin kauan kuin elämä pysyy normaaleissa uomissaan, suomalaisten siirtolaisten aineelliset olot ovat suhteellisen turvatut.

Kielivaikeudet tietenkin ovat monissa tapauksissa suuria, mutta toisaalta suomalainen ja ruotsalainen yhteiskunta muistuttavat rakenteeltaan, hallinnolliselta ja poliittiselta järjestelmältään sekä kulttuuriltaan toisiaan niin paljon, että sopeutumisongelmat ovat siinä suhteessa mitättömän pieniä verrattuna kauempaa tulleisiin siirtolaisiin.

Suomalaisten alkoholiongelmiensa ymmärtämiseksi onkin tähdellisintä kiinnittää huomiota ennen kaikkea *yhteisöllisiin ongelmiin* ja *sosiaalisiiin suhteisiin*. Suomalaiset ovat joissakin tapauksissa siirtyneet Ruotsiin jopa kyläkunnittain, mutta perillä kyläyhteisöt ovat hajonneet. Pääasiassa suomalaiset ovat muuttaneet perheittäin tai yksin. Vilkkaimman muuttoliikkeen aikana suuri osa muuttajista oli perheetömiä miehiä, joille rakennettiin moniin kaupunkeihin ”poikamieshotelleja” (kuten Eskilstunassa).

Sosiaalisia *verkostoja* saattaa suomalaisillakin olla (Jaakkola 1984), mutta monen kohdalla ei näytä olevan sellaista yhteisörakennetta, joka tarjoaisi jäsenilleen mahdollisuuden sijoittua siihen itselleen edullisella ja itsekunnioitustaylläpitävällä tavalla. Ydinperhettä suurempia sukuyhteisöjä on esim. suomalaisten keskuudessa vähän muihin siirtolaisyryhmiin verrat-

tuna.

Tähän on tosin lisättävä, että osa ruotsin-suomalaisista jossain määrin eroaa verkostojen suhteen, nimittäin useat eri seurakuntiin, varsinkin vapaakirkollisiin yhteisöihin kuuluvat. Monet ovat kotoisin Suomen körttiläisalueilta, joten uskovaisuus on tuotu perintönä. Lisäksi siirtolaisen todellisuus on monesti sellainen, että pipliaan tarttuminen onkin ehkä toisinaan pulloon tarttumisen ainoa vaihtoehto.

Myöskään ruotsalaisen yhteiskunnan sosiaaliset hierarkiat eivät ole siirtolaisväestölle avoimia sen enempää objektiivisesti kuin subjektiivisestikaan. Ruotsissa ei ole ollut suomenkielistä eliittiä; sellainen on vasta viime vuosina alkanut muodostua. Ne suomalaiset, jotka ovat päässeet vaikutusvaltaisiin asemiin, ovat usein saavuttaneet pätevyytensä Suomessa tai ovat suomenruotsalaisia. Monet heistä ovat ilmeisesti myös hylänneet oman kansallisen identiteettinsä.

Rajojen ylittäminen koetaan subjektiivisesti vaikeaksi, jopa mahdottomaksi. Tähän on varmasti osittain syynä eräänlainen kulttuurinen alemmuuskompleksi, joka juontaa juurensa vanhoista ruotsalais-suomalaisista kolonialistisista suhteista ja on juurtunut syvälle suomalaiseen tajuntaan (vrt. Skutnabb-Kangas 1986).

Lisäksi Suomen läheisyys pitää yllä kuvitelmaa, että Ruotsiin on tultu vain käymään. Ajatus paluusta heikentää motivaatiota sopeutua ruotsalaiseen yhteiskuntaan ja toimii samalla järkeilynä sille, että kieltä ei halutakaan kunnolla oppia. Tästä syntyy vaikeita ristiriitoja varsinkin ensimmäisen ja toisen siirtolaispolven välille.

”Kunpa tietäisit miten monta kertaa mä oon saannu hävetä silmät päästäni. Kaikki nää tulkkaukset edestakaisin, tai sit ku mutsi ja fatsi istuu bussissa ja puhuu suomea niin että kaikki kääntyy ympäri, silloin sitä vain haluais vajota bussilattian alle ja häivyä maastoon. On vain istuttava siinä ja näyttää siltä kuin ei mutsia ja fatsia tuntiskaan, näyttää niin ruotsalaiselta kuin mahdollista.” (”Tomppa”, 16-vuotias; ks. Pohjolainen)

Suomen kielen status ja yleensäkin suomalaisten asema Eskilstunassa näyttävät kuitenkin viime vuosina jonkin verran kohonneen. ”Tompan” sitaatti edustaa siten ehkä osin jo taakse jäänyttä vaihetta. Tänä päivänä suo-

mea puhutaankin jo yleisesti pää pystyssä — sen huomaa katukuvassa hyvin. Syitä tähän myönteiseen kehitykseen on lähinnä kaksi: ensinnäkin viime vuosina toimineet suomenkieliset luokat, joiden oppilailta on huomattavasti edeltäjiään parempi kielellinen itsetunto, ja toiseksi suomenkielinen julkisuus paikallislehtien ja -radion muodossa, mistä syystä suomen kielestä on tullut osa Eskilstunan arkipäivää.

Alkoholi ja koulukysymys sosiaalisen rakenteen ongelmina

Suurimmat suomalaisten ongelmat liittyvätkin ehkä siihen, että eristyneet ydinperheet eivät yksinään kykene tarjoamaan riittäviä aineksia identiteetin, pärjäämisen ja menestyksen kokemuksille ja ettei toisaalta suomalaisilla juuri ole muitakaan yhteisöjä. Ihmiset elävät ikään kuin rakenteettomassa sosiaalisessa maailmassa — tai maailmassa, jossa ainoat rakenteet ovat lähes ylittämätön luokka-, kieli- ja kansallisuusraja yhtäällä ja oma perhe toisaalla.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna suomalaisten sosiaaliset ongelmat liittynevät koulukysymykseen kahdella tavalla.

1. Koska sosiaalinen rakenne puuttuu suomalaisväestön keskuudesta, suomalaisille ei ole tarjolla sosiaalisen nousun perspektiiviä suomalaisina, mikä aiheuttaa kaksijakoista suhtautumista suomenkieliseen kouluopetukseen. Tämä taas vähentää suomalaisten intoa toimia kotikielellä saatavan koulutuksen puolesta. Suomenkielisen eliitin (varsinkin sivistyneistön) puuttuminen ruotsalaisesta yhteiskunnasta tietysti jo sinänsä heikentää mahdollisuuksia menestykselliseen toimintaan.

2. Vielä mielenkiintoisempi yhteys koulukysymykseen liittyy työläisperheiden mahdollisuuksiin tukea lasten koulunkäyntiä ja sosiaalistaa heidät niin, että he itse olisivat vastaanottavia ja hyväksyisivät koulutuksen mukanaan tuoman ”sosiaalisen nousun”. Monissa tutkimuksissahan on todettu, että eivät ainoastaan koulun ”piilo-opetussuunnitelmat” ole vastuussa siitä, että koulu uusintaa luokkajako (Bourdieu & Passeron 1970; Broady 1986). Myös työväenluokka itse omalla kulttuurillaan uusintaa itsensä vieroksumalla henkistä työtä

ja siis myös koulutusta (Willis 1977). Uusimassa kirjassaan Paul Willis (1986) osoittaa, että työmarkkinoilta syrjäytynyt työväenluokan osa saattaa uusintaa jopa työttömyytensä.

Eskilstunassa haastatellut suomalaisvanhemmat ovat kyllä hyvin tietoisia koulutuksen merkityksestä lasten mahdollisuuksille menestyä ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Siitähän on yhtenä osoituksena koko Ruotsin tasolla se, että juuri koulukysymykset ovat eniten aktivoineet suomalaisia puolustamaan etujaan. Siitä huolimatta näyttää siltä, että monen suomalaisperheen on vaikea antaa lapsille sitä tukea, jota he siirtolaisten jälkeläisinä aivan erityisesti tarvitsisivat.

Sekä kokemuksen että tilastojen perusteella on ilmeistä, että nimenomaan lukio on kynnys, johon suomalaiset oppilaat kompastelevat, etenkin miespuoliset. Varsinkin linjavalinnoissa on suuriakin eroja eri ryhmien välillä. Suomalaiset pojat erottuvat melko selvästi muista, sekä ruotsalaisista että muista siirtolaisista. He valitsevat muita useammin lyhyempiä käytännön lukiolinjoja (meidän ammattikoulua vastaavia). Tytöt sen sijaan eivät eroa tuntuvasti muista (ks. esim. Invandrarungdomen och gymnasieskolan 1980; Eriksson & al. 1985).

Kova kilpailu suosituista lukiopaikoista aiheuttaa sitä paitsi epävarmuutta monissa vanhemmissa ja opettajissa; huonosta menestyksestä on niin helppo syyttää puutteellista ruotsin kielen taitoa. Syyttävä sormi sitten helposti osoittaa suomalaisia luokkia.

Vanhempien avuttomuus lasten koulunkäynnin ohjaamisessa johtuu osittain tiedollisten resurssien puutteesta. On vaikea neuvoa ja kannustaa lapsia opiskelemaan asioita, joista itse ei paljoa ymmärrä, varsinkin kun koulun kieli, organisaatio ja sen käyttämät käsitteet ovat vieraita ja loppujen lopuksi aika työläästi omaksuttavia niillekin, jotka itse ovat saaneet samansisältöisen koulutuksen toisenlaisessa koulujärjestelmässä.

Toinen tähän liittyvä tekijä on monen kohdalla kaksijakoinen suhde kouluun ja koulutukseen. Monet uskovat, hyvinkin perustein, että menestyminen ruotsalaisessa yhteiskunnassa edellyttää ruotsinkielisen koulun käymistä ja hyvää ruotsin kielen hallintaa. Tämän puolestaan ajatellaan, yhtä hyvin perustein,

helposti heikentävän kielellistä identiteettiä ja suomen kielen taitoa.

Tästä ristiriidasta kärsivät tietysti kaikki muutkin siirtolaisryhmät. Sen sijaan suomalaisperheet näyttävät suhtautuvan ristiriidan ratkaisuun muita passiivisemmin. Tämä ilmeisesti liittyy suomalaisperheiden suhteelliseen eristyneisyyteen ja erityisiin sopeutumisvaikeuksiin sekä perherakenteen sosiaaliseen heikkouteen.

”... kyllä se monella suomalaislapsella on niinku, että on kaks paikkaa maailmassa, koti ja sitten koulu ja sen ympärillä ei oo mitään. Tätä kautta tulee paljon semmoisia ongelmia, mitä oikeestaan Suomessa ei ookaan.” (Opettaja, 40-vuotias, suomalainen)

Äidinvaltaisuus ja miehen syrjäytyminen

Näyttää siltä, että suomalaisten elämäntapa Ruotsissa, samoin kuin lähiöelämäntapa Suomessa, eristää ydinperheen muusta yhteiskunnasta ja asettaa sille erittäin kovia sosiaalisia ja psykologisia vaatimuksia. Ruotsin siirtolaisten ja Suomen lähiöläisten välillä on kuitenkin kaksi tärkeää eroa.

Ensinnäkin ruotsinsuomalaisten keskuudessa perheyhteisyys on ehkä vielä hermeettisemmin muusta maailmasta eristäytynyt kuin suomalaisissa lähiöissä. Suomalainen yhteiskunta on sentään tottunut melko suureen sosiaaliseen liikkuvuuteen. Sosiaaliset hierarkiat niin työssä, koulutuksessa kuin järjestöelämässäkin ovat vielä lähiösukupolvenkin elämässä olleet avoimia ja tarjonneet etenemisen ja toiminnan mahdollisuuksia kaikille (Pöntinen 1983). Ruotsinsuomalaisten keskuudessa näitä perspektiivejä on vähemmän. Keskeiseksi elämänarvoksi jää perheen ”elintason” kohottaminen eli se, minkä vuoksi Ruotsiin useimmiten on muutettukin (vrt. Wiman 1975; Jaakkola 1984). Kuten jo aikaisemmin todettiin, pääosa muuttajista kuvittelee jäävänsä Ruotsiin vain ”muutamaksi” vuodeksi, mikä luonnollisesti luo heikon perustan pyrkimyksille sosiaaliseen nousuun. (Toinen asia sitten on, ettei paluumuutosta usein tulekaan mitään — ja mikäli tulee, se usein jää melko lyhyeksi vierailuksi mm. jo liian pitkälle edenneen ruotsalaistumisen vuoksi.)

Toiseksi ydinperhekeskeinen elämäntapa, päinvastoin kuin suomalaisissa lähiöissä, eristää ilmeisesti Eskilstunassa miehet tehokkaammin kuin naiset. Naisyhteisöjä ei täälläkään näytä olevan (vrt. Sulkunen & al. 1985), mutta perheeseen naiset kiinnittyvät sen sijaan voimakkaasti. Matti Kortteinen on todennut samanlaisen tendenssin suomalaisissa lähiöissä (1982), mutta Eskilstunan siirtolaisten keskuudessa esimerkiksi kodin laitto näyttää olevan vieläkin keskeisempi naisten itsekunnioituksen lähde (vrt. Jaakkola 1984). Osin tähän varmasti on synnä sopeutuminen ruotsalaisten elämäntapaan, johon kuuluu olennaisena osana kodin sisustaminen ja koristeileminen.

Yleensäkin naiset näyttävät tutkimusten mukaan sopeutuneen ruotsalaiseen yhteiskuntaan paremmin kuin miehet (vrt. esim. Haavio-Mannila 1979; Jaakkola 1984). Tähän on varmasti moniakin syitä. Osaksi tämä johtuu siitä, että suurin osa perheen kontakteista yhteiskunnan huoltokoneistoon, varsinkin lasten elämää (synnytys, terveydenhoito, päivähoito, esikoulu, koulu jne.) koskevat, kulkee naisten kautta. Ruotsalaista yhteiskuntaa voidaan näiltä osin sanoa suomalaista yhteiskuntaa ”feminisoituneemmaksi”. Toinen luonnollinen selitys liittyy siihen, että naiset joutuvat työssään, esim. palvelu- ja hoitoalan ammateissa, huomattavasti useammin kuin miehet kosketuksiin ihmisten kanssa. Teollisuudessa taas ei useinkaan joudu tekemisiin muiden kanssa.

Yhtenä osoituksena tästä on se tosiseikka, että suomalaisnaisten ruotsin kielen taito on yleensä parempi kuin miesten (vrt. Municio & Meisaari-Polsa 1980). Tässä suomalaiset erottuvat muista siirtolaisryhmistä, joissa miehet yleensä osaavat ruotsia paremmin kuin naiset (Hammar & Reinans 1987).

Toinen tätä heijastava asia on paluumuuton rakenne. Miehet näyttävät unelmoivan paluusta Suomeen useammin kuin naiset. Vaikkakin ainoastaan osa toteuttaa unelmansa, miehet muodostavat paluumuuttotilastoissa selvän enemmistön (Jaakkola 1984).

Tämä kaikki on omiaan marginalisoimaan miehen suhteessa kotiin ja perheeseen samoin kuin suomalaisissa lähiöissäkin (vrt. Kortteinen 1982 & 1983). Varsinkin Eskilstunassa, jonne muuttaneet useimmiten ovat lähtöisin

Suomen maaseudulta, usein pohjoisilta alueilta, sukupuolten välistä työnjakoa koskevat kulttuuriset mallit määrittelevät kodin laitton ja lasten hoitamisen naisten tehtäväksi. Miesten töitä ei täten lähiöasumisessa paljoa ole. (Suomalaismies, joka rakensi lähiöasuntoonsa saunan — ja pääsi sillä paikallislehtien etusivuille, lienee lähinnä sääntöä vahvistava poikkeus.) Mutta päinvastoin kuin Suomessa ei miehillä Ruotsissa ole vastaavassa määrin miesyhteisöjä, joihin he voisivat turvautua. Ylipäänsä miehen arvo ja identiteetti heikkenee, hän alkaa vetäytyä kotoa, ellei juomaan, niin sitten kalastamaan, huolehtimaan autosta tai joskus urheilemaan (auton symboliarvosta ruotsinsuomalaisessa todellisuudessa ks. Jaakkola 1984). Samoin kuin Suomessa on esimerkiksi pilkkiminen suuressa suosiossa. Avannon ääressä miehet voivat rauhassa kokea ”kosmista yksinäisyyttään” (vrt. Falk & Sulkunen 1980).

Vaikkei tilannetta ole syytä turhan päiten synkistää, ruotsinsuomalaisen miehen yleinen tila on melko huono — kuten on hänen maanmiehensäkin Suomessa. Tämän vahvistavat monenlaiset tilastot sekä Suomessa että Ruotsissa. Yleisenä nyrkkisääntönä voitaneen pitää, että mikä pätee Suomessa, pätee Ruotsissakin — mutta vielä kärjistyneemmässä muodossa.

Diagnoosi on tuskin ilahduttava: Suomalainen mies elää huomattavasti lyhyempään kuin muut (ruotsinsuomalaisten osalta ks. Hammar & Reinans 1987), kuolee useammin kuin muut väkivaltaisesti (itsemurhat tavallisia) jne. (Korhonen & Honkanen 1983). Epäsuorasti tämän näkee myös avioerojen suurena määränä. Niistä on seurauksena yksinhuoltajien suuri määrä suomalaisten keskuudessa. Tähän elämäntilanteeseen joutuneen vaikeudet ovat luonnollisesti suuret, vaikkakin ne ovat naisten ja miesten kohdalla hieman erilaiset. Naiset kantavat lähes poikkeuksetta vastuun lapsista, mikä tietysti merkitsee raskasta taakkaa. Aina ei ongelmilta vältytä, ja suomalaiset yksinhuoltajaperheet ovatkin melko usein sosiaaliviranomaisten tilastoissa (ks. tuoreita tietoja Göteborgissa tehdystä tutkimuksesta [Almgren & Swedner 1987]).

Isättömyys — sekä kuvaannollinen että kirjaimellinen — on yleistä, ja varsinkin pojat kärsivät siitä johtuvasta vajanaisesta sosiaalis-

tumisesta: he eivät kohtaa muita kuin naispuolisia kasvattajia — ensin äidin kotona, sitten hoitajat, lastentarhanopettajat ja opettajat koulussa. Kuva miehestä on tästä syystä usein yhtä ambivalentti kuin valheellinenkin: yhtäältä saamaton ja väkivaltainen juoppo, toisaalta taas kaiken taitava sankari ja voittaja (esim. autourheilussa). Näiden kahden yhtä huonosti todellisuuden kanssa yhtäpitävän kuvan kanssa kamppailevat monet nuoret, etenkin pojat.

Siten Eskilstunan suomalaisten alkoholin käyttö ja alkoholisoituminen noudattavat sitä mallia, jonka Philippe Carrer (1983) on esittänyt Bretagnen alkoholikulttuurista ja sen yhteyksistä perhekulttuuriin. Alun perin äidinvaltainen perhe jo sinänsä aiheuttaa miehen syrjäytymistä perheestä. Sosiaalisen muutoksen oloissa, joissa ydinperheen asema korostuu ja muut yhteisölliset rakenteet ovat heikkoja tai puuttuvat kokonaan, miehen syrjäytyminen kärjistyy.

Sosiaalinen muutos on hävittänyt perinteiset miesyhteisöt, eikä miehelle jää oikeastaan mitään kunniallista tekemistä. Siitä huolimatta hänen on hankittava itsekkunniotuksensa ainekset jostain muualta kuin perheestä. Yksien hankkimisen malli on juopotteleviin miesyhteisöihin liittyminen, ja tämä on sitä todennäköisempää, mitä turhauttavammaksi syrjäytyminen koetaan. Koska kodin ulkopuolella tapahtuva miesten juominen on näkyvää, siihen kohdistuu ympäristön kontrollia ja paheksuntaa, mikä on erityisen piinallista vaimoille. Siten se on omiaan lisäämään perheen sisäisiä ristiriitoja.

Suomalaismies onkin ilmeisesti Ruotsissa melko huonossa maineessa suomalaisten naisten keskuudessa. Avioliittotilastot osoittavatkin, että suomalaiset naiset menevät yhä useammin naimisiin ruotsalaisen miehen kanssa. Mielenkiintoista on lisäksi havaita, että 80-luvulla suomalaisnaiset ovat avioituneet liki kymmenen kertaa useammin ei-pohjoismaalaisen kanssa kuin suomalaismiehet. Suomalaiset miehet pitäytyvät vielä mieluummin suomalaisnaisissa. Heitä taas avioliittomarkkinoilla on — edellä mainituista syistä — yhä vähemmän. Miehet ovat täten eräänlaisessa oravanpyörässä, jonka vauhtia juopottelu ja toisiin kohtalotovereihin nojautuminen luonnollisesti entisestään nopeuttavat.

Johtopäätöksiä

Eskilstunassa suomalaismiesten asema perheen ulkopuolella on selvästi alisteinen suhteessa ruotsalaiseen yhteiskuntaan niin työssä kuin vapaa-aikanakin. Mutta kun suomalaisen keskuudessa ei vallitse yhteisöllisiä rakenteita, miehet jäävät yksin tai täysin keinokeisten yhteisöjen varaan. Miehen syrjäytyminen perheestä synnyttää jo sinänsä psyykkisiä rasitteita, mutta kun syrjäytymistä ei voida toisaalta korvata toimimalla perhepiirin ulkopuolella, tuloksena on helposti alkoholisoituminen ja poikkeavaan alakulttuuriin sitoutuminen. Se puolestaan vahvistaa edelleen miehen syrjäytymistä, ja tuloksena on kehä, jota todennäköisesti on erittäin vaikea murtaa minikäänlaisilla alkoholismien hoitomenetelmillä.

Ei lasten oma eikä vanhempienkaan alkoholin käyttö ole ruotsinsuomalaisten lasten kouluvaikeuksien syy sinänsä; tätä seikkaa ehkä on syytä erityisesti korostaa. Pikemminkin se alkoholisoitumisen malli, joka on tavallinen Eskilstunan suomalaismiesten keskuudessa, on vain yksi heikon, mutta kovien vaatimusten kohteena olevan ydinperheinstituution ilmenemismuoto. Tämän tarkastelun tuloksena olemme päätyneet käsitykseen, että suomalaisten alkoholi-ongelmat ja suomalaislasten kouluongelmat eivät ole syy- ja seuraussuhteessa keskenään. Pikemminkin ne näyttävät olevan rinnakkaisia ilmiöitä, jotka johtuvat yhtä paljon sopeutumattomuudesta eristyneeseen ydinperheinstituutioon kuin ruotsalaiseen yhteiskuntaan sinänsä. Keskeisiä tekijöitä tässä ongelmien ketjussa ovat perhekulttuurin äidinvaltaistuminen, miehen marginalisoituminen sekä niistä johtuen perheen heikot mahdollisuudet tukea ja ohjata lastensa koulunkäyntiä.

Kirjallisuus

Ahlström, Salme: Finnish teenagers — how they drink and how they clash with authority. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 159. Helsinki 1982

Almgren, Ulla & Swedner, Harald: Invandrarbarn i Göteborg. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete, 1987 (moniste)

Apelmo, Per & Ekermo, Mats: Arbetshäfte 1. Barn- och ungdomsprojektet. Eskilstuna 1985 (moniste)

Bourdieu, Pierre & Passeron, J.-C.: La reproduction.

Elements pour une theorie de systeme d'enseignement. Paris: Ed de Minuit, 1970

Broady, Donald: Piilo-opetussuunnitelma. Vastapaino 1986

Carrer, Philippe: Le matriarcat psychologique des Bretons. Paris: Payot, 1983

Christie, Nils & Bruun, Kettil: Hyvä vihollinen. Huu-
mausainekysymys Pohjolassa. Espoo: Weilin+Göös, 1986

Eriksson, Hans-G. & al.: Ungdom, arbete och framtiden i Eskilstuna. Rapport 1985:7. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete, 1985. (Osana projektia "Livsform, nationalitet och karriärvägar")

Falk, Pasi & Sulkunen, Pekka: Suomalainen humala valkokankaalla — suomalaisen miehen myyttinen fantasia. Sosiologia 17 (1980):4, 257—270

Goetz, André: Eläköön työttömyys. Helsinki: Kansan sivistystyön liitto, 1982

Haavio-Mannila, Elina: Sukupuolten elintasoerot Ruotsin siirtolaisten keskuudessa. Sosiologia 16 (1979):1, 31—41

Hammar, Tomas & Reinans, Sven Alur: Sopemi Report. Immigration to Sweden in 1985 and 1986. Report 4. Stockholms universitet: Centrum för invandringsforskning, February 1987

Invandrarungdomen och gymnasieskolan. En studie över elever med annat hemspråk än svenska läsåret 1978/79. Sveriges officiella statistik, SM U 1980:27

Jaakkola, Magdaleena: Siirtolaiselämää. Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä. Vammala 1984

Korhonen, Kari & Honkanen, Risto: Väkivaltainen kuolleisuus Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1955, 1965 ja 1975. Sosiaaliläketieteellinen aikakauslehti 20 (1983):1,

21—27

Kortteinen, Matti: Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava, 1982

Kortteinen, Matti: Turhapuro-syndrooma. Alkoholipolitiikka 48 (1983):2, 60—67

Municio, Ingegerd & Meisaari-Polsa, Tuija: Språkkunskaper och levnadsförhållanden. Rapport Nr. 12. Stockholm: Expertgruppen för invandringsforskning, 1980

Pohjolainen, Heikki: Den blomstertid nu kommer. Eskilstuna i.v. (kaksi näytelmää; osana projektia "Livsform, nationalitet och karriärvägar", ks. Eriksson 1985)

Pöntinen, Seppo: Social mobility and social structure. A comparison of Scandinavian countries. Commentationes Scientiarum Socialium 20. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1983

Reinans, Sven Alur: Finskspråkiga i Sverige. Seminarieriet "Sverigefinnar och finlandssvenskar". Hanaholmen 15.—16. 11. 1982

Skutnabb-Kangas, Tove: Minoritet, språk och rasism. Lund: Liber, 1986

Sulkunen, Pekka & Alasuutari, Pertti & Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja: Lähiöravintola. Helsinki: Otava, 1985

Willis, Paul: Learning to labour. How working class kids get working class jobs. Surrey: Gower, 1977

Willis, Paul: Social condition of young people in Wolverhampton 1984. City of Wolverhampton: Bailey, 1986

Wiman, Ronald: Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekanismi. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), 1975

English Summary

Pekka Sulkunen — Thomas Rosenberg: Äidinvaltainen perhekulttuuri, alkoholi ja ruotsinsuomalaisten kouluongelmat (The matriarchal family, alcohol and problems of Finnish schoolchildren in Sweden)

The article is a preliminary report on a research project dealing with the problems Finnish children living in Sweden have at school. The following is based on incomplete data.

Finnish men outside the family are clearly in a subordinate relationship to Swedish society; this applies to both work and leisure. And because there are no community structures among the Finns, the men are either left to their own devices or forced to rely on totally artificial communities. The fact that their family has rejected them causes mental strain enough, but when they find there are no extrafamilial activities to compensate for the loss of family, they easily become victims of alcoholism and

members of a deviant subculture. This reinforces their alienation; the outcome is a vicious circle that is probably very difficult to break with any of the methods used for treating alcoholism.

It is neither the children's own drinking habits nor those of their parents that are behind the problems experienced by Finnish children at school in Sweden. This fact should probably be given particular emphasis. The truth is that the most common model of alcoholism among Finnish men is but one form of expression of what happens when the weak nuclear family is confronted by heavy demands. Our conclusion is that Finns' drinking problems and their children's school problems cannot be looked at as a question of cause and effect. Rather they are more likely to be parallel phenomena, which are due as much to maladjustment to the isolated institution of the nuclear family as to Swedish society in itself. Crucial factors in this chain of problems are the increasingly dominant role of the mother in the family, the marginalization of the man, and the resulting poor chances of the family supporting and guiding their children at school.